

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Begrebet Angest

Citation: Kierkegaard, Søren: "Begrebet Angest", i Kierkegaard, Søren: *Begrebet Angest*, udg. af Lars Petersen ; Merete Jørgensen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 172. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kierkegaard01val-shoot-idm140698091558816/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Begrebet Angest

sagt: misbrugt (jf. nedenfor), den – så bliver deres handling alligevel i Guds øjne anset for at være synd og et udslag af fri vilje.

Friheden er for S.K. egentlig kun en frihed til at vælge det gode: »Det Gode er Frihedens» (102). Derfor er det »valg» af synden, der sker på et tidspunkt, hvor mennesket hverken kender synden eller friheden, men som alligevel, fordi synden og friheden forudsætter sig selv, bliver anset for synd og for en følge af frihed – derfor er dette »valg» alligevel ikke rigtig frihed: »Friheden [...] blev sat derved, at dens Misbrug sattes» (55). Generelt er frihed for S.K. heller ikke frihed »til at gøre Dit og Dat i Verden, [...] men Frihed til at vide med sig selv, at han er Frihed» (99).

Nu er det jo imidlertid ikke sådan, at S.K. med henvisning til guddommelig autoritet blot postulerer skylden og synden (og dermed friheden) som noget, der skal tros, men ikke kan forklares; tværtimod henviser han ustandselig til oplevelsen af skyld og synd som menneskelig erfaring og kritiserer i den forbindelse dem, der kun ud fra endelige og udvendige kriterier vurderer, om de er skyldige: »Faaer da en saadan Individualitet, der kun dannes ved Endeligheden, ikke en Politie-Dom eller en Opinions-Dom for at han er skyldig, da bliver han noget af det Latterligste og Erbarmligste af Alt, et Dyds-Monster, der er lidt bedre end Folk er flest, men slet ikke saa god som Præsten» (146). I modsætning hertil »opdager» (smst.) den, der dannes ved angsten og uendeligheden, sin uendelige skyld.

S.K. ønsker bevidst at fremhæve det for en »fornuftige menneskelig betragtning uforståelige ved skylden og synden. Hele hans forfatterskab kan betragtes som ét stort opgør med en moderne *tro* på forstanden, hvis rationalitet han sætter spørgsmålstegn ved: »ingen Tid har været saa flink i at frembringe Forstands-Myther som vor, der selv frembringer Myther, medens den vil udfrydde alle Myther» (44). På den anden side griber S.K. dog selv til forstandige argumenter, når han ønsker det, og han kan således optræde som kritiker af følelsesbetonede synspunkter: »den fromme Følelse og Phantasie fik, hvad den forlangte, et guddeligt Forspil; men Tænknngen fik Intet» (26). Men generelt mener S.K., at en overdreven tillid til forstanden og dermed en overdreven menneskelig selvtilid spærre mennesker inde i et fængsel af dumhed: »Den Læge ved en Daareanstalt, der er dum nok til at troe sig i al Evighed klog og sin smule Forstand assureret for al Skade i Livet, han er vel i en vis Forstand klogere end de Afsindige,

men han er tillige dummere, og han skal vist heller ei helbrede Mænge» (52). Den erkendelse, at intet menneske er »assurert« mod nogen form for ulykke, »at han absolut Intet kan fordrø af Livets« (142), er som nævnt for S.K. i sidste instans positiv, fordi den kan føre til, at mennesket opdager sin afhængighed af Gud.

Med hensyn til skylden og synden ønsker S.K. at løfte disse begreber ud over det niveau, hvor mennesker selvtilfredse udpeger hinanden som skyldige eller syndere, og hvor spørgsmålet om skyld og synd bliver et rent internt-menneskeligt, moralsk og evt. juridisk anliggende. For S.K. er det afgørende, at »enhver Synd er for Guds, som der står i *Sydommen til Døden* (SV XI 217), og at menneskets forhold til Gud er indvortes: »Gud er ikke noget Udvortes i den Forstand som en Politibetjent« (smst.). Det enkelte menneskes indre syndsbevidsthed, som er usynlig for de andre og kun synlig for Gud, bliver netop derfor det sande udtryk for dette menneskes åndelige format: »Culminations-Øieblikket, det Øieblik da han er størst, [er] ikke det Øieblik, da Synet af hans Fromhed er som en overordentlig Hvilendags Festlighed, men da han ved sig selv synker for sig selv i Syndsbevidsthedens Dybe« (101).

Karakteristisk for S.K.s argumentationsmåde er det, at han meget hyppigt anvender argumenter af typen: hvis det, som jeg siger, ikke er rigtigt, så opløser alt sig i meningsløshed – »saa god Nat! al Mening i Livets« (97). Bag hans forestillinger om synd og frihed ligger netop en argumentation af denne type. Hvis det (ifølge S.K.) skal give mening at tale om synd, så må synden være et udtryk for en form for frihed og ikke for skæbne, dvs. »Nødvendighed og Tilfældighed« (90), – eller for »Menneskenaturen« (24), som er det eneste, psykologien kan beskæftige sig med. Da det fra en menneskelig synsvinkel, som kun kan få øje på menneskets natur eller kun kan se dets liv som skæbne, forekommer tvetydigt, for ikke at sige særdeles tvivlsomt, om synden er forbundet med frihed, så må spørgsmålet lægges helt uden for menneskelig kompetence og henvises direkte til højeste sted. Herved gøres synden samtidig absolut, dvs. den fritages for den usikre menneskelige vurdering, der altid vil se den som relativ, altid vil spørge om, hvor stor synden egentlig er. At S.K.s argumentation bygger på en henvisning til meningsløshed som alternativet til hans egne synspunkter – det ses også af, at hvis mennesker vælger at se bort fra det absolutte og det evige for at leve i synden, så henviser